

Nálada oddanosti. Kepler

Rudolf Steiner

Berlín, 14. března 1904

Chtěl bych nejprve poznamenat, že byste neměli podceňovat náladu, do níž se člověk musí vpravit, aby měl správný vztah vůči vesmíru. Pro toho, kdo se dosud nenachází na stezce poznání, je tato nálada možná něčím, co zjevně nemá zásadní význam. Jenže ona ho má. Z toho důvodu se také všechna náboženství snažila vychovávat lidi modlitbou k této náladě a ani modlitba, která pochází od esoteriků, nemá žádný jiný smysl.

Abyste správně ocenili význam takové nálady vůči univerzu, chtěl bych nejprve ukázat, jak si tím připraví cestu nejen ti, kdo chtějí postoupit dál ve svém vnitřním životě, ale i ti, kdo chtějí postoupit v poznání vnějšího světa.

V naší materialistické epoše mají lidé často velmi mylné názory na velké objevitele a průkopníky. Zvláště mezi lidmi zabývajícími se vědami se mnozí předem domnívají, že vědy vedou k nevíře, k popření duchovního světa. Proto bych vám dnes chtěl povědět o náladě jednoho velkého ducha, jehož jméno vám prozradím, teprve až vám přečtu několik jeho výroků. Tyto výroky totiž ukazují, že ke svým objevům, které se staly dobrodiním pro novější dobu, dospěl na základě toho, že měl intimnější vztah k duchu proudícímu celým univerzem. Tento muž říká:

„Pravdou jest, že Boží volání, jež lidem přikazuje učit se astronomii, je vepsáno ve světě samotném, sice ne slovy a hláskami, ale z podstaty věci prostřednictvím přiměřených pojmů a významů, které člověk dává propojení nebeských těles a stavů. Skrytý osud vede jednoho člověka k tomuto, druhého zase k jinému povolání, aby se přesvědčili, že tak jako jsou součástí díla stvoření, jsou také vedeni Boží prozřetelností.“

Jiná věta téhož muže:

„Co jsem již před 25 lety tužil [...] to jsem tedy [...] konečně přivedl na světlo. V míře vyšší, než jsem kdy mohl doufat, jsem jako veskrze správné a pravdivé poznal, že celý svět Harmonik", jakkoli je veliký, se se všemi svými částmi popsány ve III. knize nachází v nebeských pohybech, sice nikoli způsobem, jaký jsem si představoval (a to mi způsobilo zvláštní radost), nýbrž způsobem zcela jiným, i tak nanejvýš znamenitým a dokonalým. Zatímco mě mé nanejvýš pracné vylepšování teorie pohybů nebeských těles udržovalo v napětí, ke zvláštnímu vystupňování mé vášnivé touhy po vědění a k podnícení mého předsevzetí přispěla četba Ptolemaiova spisu o harmonii [...] Proti očekávání a ke svému nejvyššímu úžasu jsem v něm objevil, že téměř celá III. kniha se již před 1500 lety zabývala stejným studiem nebeské harmonie. V té době však astronomie ještě mnohé postrádala. [...] Ve vytrvalém sledování mého záměru mě ovšem neobyčejně posiloval nejen nízký stupeň staré astronomie, ale i nápadně přesná shoda našich pozorování, byť je od sebe dělí patnáct století. Neboť k čemu je mnoho slov? Příroda sama se lidem chtěla vyjevit ústy mužů, kteří se

ve zcela rozdílných staletích pustili do jejího výkladu. Pokyn Hospodinův, abychom to řekli po způsobu Hebrejců, spočívá v tom, že v duchu dvou mužů, kteří se zcela oddali studiu přírody, se vynořila stejná myšlenka na harmonické utváření světa; neboť žádný nebyl vůdcem toho druhého při popisování této cesty. Teď, když před osmnácti měsíci nastalo první svítání, před třemi měsíci jasný den a před několika málo dny vyšlo plné slunce k nanejvýš nádherné podívané, mě už nic nezadrží ...“

Tato slova napsal velký astronom Johannes Kepler, který poprvé lidi poučil o tom, jak se pohybují planety, po jakých dráhách se ubírají. Z toho vidíte, že u pravé vědy se nemůže jednat o nevíru v ducha a že by velmi prazvláštní pozici zaujímal ten, kdo by dnes na základě takových objevů, které učinili Kepler, Koperník, Galilei atd., chtěl tvrdit, že svět není prostoupen proudícím duchem, že duchovní nazírání světa je překonané. Neboť takovým lidem, kteří podobně jako Kepler na základě této zbožné nálady učinili objevy přírodní vědy, se odhalila harmonie vesmírné soustavy.

To, k čemu se musíme pozvednout, je v první řadě poznání, že osobnost člověka ještě není jeho pravým Já, ale že toto pravé Já je něco, k čemu musíme směřovat, něco, co se v nás musí v průběhu inkarnací víc a víc rozvíjet. To má také na mysli Goethe, když říká:

*Kdo spěje dál, vždy dále jen,
nám vykoupiti lze ho.
A blažila-li nadto jej
účastná láska shůry,
pak přijmou ho tím srdečněj
andělské svaté kůry. “*

A Kristus neměl výrazem „milost“ na mysli nic jiného než „buddhi“, které se k nám sklání a naše Já táhne vzhůru k sobě.

Buddhi je milost. A právě toto ustavičné směřování vzhůru k pláním, které theosof nazývá rovinou, plání buddhi, plání blaženosti, nám přináší poznání. A každý opravdu poznávající, každý, kdo se dobral poznání, kdo opravdu poznal, ten si uvědomil, že dospěl od přírody k milosti a od ní k velebnosti. A to bylo Keplerovou modlitbou. Když v sobě pocítil celý význam svého objevu, tu to nebyl pyšný učenec, který by říkal: Teď jsem na to přišel - z tohoto Keplerova naladění se zrodil jeho velký objev, a toto naladění byla takovéto:

„Ó Ty, jenž v nás skrze světlo přírody probouzíš touhu po světle milosti, abys nás přes něj vedl dál ke světlu velebnosti, Tobě děkuji, Pane a Stvořiteli, že jsi mě potěšil svým stvořením a že jsem zajásal nad dílem Tvých rukou; pohled, dokonal jsem dílo svého povolání, využiv míry sil, již jsi mi propůjčil; vyjevil jsem lidem velebnost Tvého díla, nakolik můj omezený rozum dokázal pojmut Tvou nekonečnost. Jestliže jsem vyslovil něco, co Tě není hodno, nebo jsem usiloval o vlastní poctu, pak mi to milostivě odpusť.“

Lidská duše bývá často nazývána obrazem božského jsoucna. Ponoříme-li se do tohoto obrazu, uvědomíme si, že svou bytostnost nemáme v sobě, ale mimo sebe, že vyšší Já je mimo nás a že ho můžeme jen zrcadlit. Pak si ale také uvědomíme, že člověk se podílí na vyšším Já, že má podíl na věčné bytosti. - To, že obrazy theosofů nejsou libovolné, vám zase

může dokázat Keplerův výrok, výrok o duši, který je v naprostém souladu s theosofickou pravdou o duši: O duši smýšlím asi tak jako o zrcadlech, na něž svítí slunce. Ačkoli je přestaneme smyslově vnímat, nepřestanou existovat. Spočívá v nich výraz božství. Co je v něm materializované, se rozplývá.

To, o čem Kepler mluvil, odposlechl z ducha, který k němu promlouval. Uvádím to zde proto, abych ukázal, že u všeho záleží na náladě oddanosti. Nikdo jinak nemůže získat vyšší poznání než ten, kdo především věří a sám usiluje o vzestup k poznání. Kdo ví, že člověk do sebe nechává s každou myšlenkou vstupovat božský proud, kdo si je toho vědom, ten v důsledku toho získá schopnost vyššího poznání. Kdo ví, že poznání je *communio*, ten také ví, že není ničím jiným než tím, co je symbolizováno v Poslední večeři.

Musíme si ho představit tak svaté a vznešené, jak to jen lze, jako spojení s duchem světa. A kdo by se snad cítil nehoden, inu - ten se tím zkrátka musí probojovat, musí se učinit hodným a schopným poznání. Nálada oddanosti je něčím, co v této oblasti působí zázraky. Na správné stezce je ten, kdo vůbec nezná náladu odsuzování.

Mládež dělá obvykle chybu v tom, že příliš brzy soudí, když říká: v poznání zastávám to a to stanovisko. - Mladý člověk musí vědu přijímat s pokorou a úctou. Je rozdíl mezi tím, kdo od mládí kritizuje, a tím, kdo oddaně přijímá. Talmud uvádí sedm vlastností člověka, který chce být moudrý:

1. Neujímá se slova jako první, je-li přítomen někdo významný.
2. Nikomu neskáče do řeči.
3. Neodpovídá ukvapeně, dokud se nezamyslel.
4. Ptá se a odpovídá věcně.
5. Probírá popořadě jedno po druhém.

Toto páté pravidlo je zlaté pravidlo současnosti. Jděte na stovky shromáždění dnešní doby a zkuste najít to, že věci budou probírány věcně a popořadě...

1. O tom, o čem neví, přiznává, že to neví.
2. Přizná se ke svému omylu, když se domnívá, že se omylu dopustil.

Tyto důležité poučky vypadají jako naprosto profánní životní zásady, jsou však nesmírně důležité, protože podněcují k pokoře vůči poznání, a to je něco, co pro spirituální poznání působí více než cokoli jiného. Člověk musí mít zkušenost, jak odlišné jsou aury mladých lidí, kteří mají tuto pokornou náladu, a těch mladých lidí, kteří ji nemají. Jasnozřivý člověk může přesně rozlišovat, jestli, řekněme, v posluchárně někdo sedí a se skutečnou pokorou poslouchá; takový člověk má pak totiž v uchu modré a fialové paprsky a proudy. A přesně pak můžeme rozlišovat také posluchače - často se vyskytují zejména mezi studenty - kteří již ve dvaceti letech chovají myšlenku, již také vyslovují: Zastávám toto stanovisko; toto se mi jeví jako správné, toto jako špatné. - Naproti tomu jsou mladí lidé, kteří se jen s posvátnou úctou chápou klyky u dveří, vedoucích k nějakému velikánu. A ti dojdou v poznání ze všech nejdříve a nejdále.

A potom má význam také to, abychom ve svých myšlenkových pochodech udržovali řád. Následující slova ve „Světle na cestu“ v sobě obsahují zdánlivý protimluv. Ale ten, kdo chce dojít výše, s tím musí žít. Musí před sebou mít dvě protikladné věci:

1. Usiluj jen o to, co sídlí v tobě.
2. Usiluj jen o to, co je mimo tvé Já.

Možná se budete ptát: Potřebuji vůbec tyto dvě poučky a k čemu? - Jistěže, potřebujeme je obě. A obě bychom si měli ujasnit, neboť v tom spočívá kontrola myšlenek. Musíme se cvičit v tom, abychom si nějakou pravdu neujasňovali jednostranně, ale abychom svět nahlíželi ze všech stran.

Vezměme si nejprve větu: „Usiluj jen o to, co sídlí v tobě“, a pak druhou větu, druhou myšlenku: „Usiluj jen o to, co je mimo tvé Já.“

Život se střídá mezi dobrem a zlem, mezi krásou a ošklivostí atd. To jsou věci, které si budou vždycky protiřečit. Život ducha však poznáme jenom tehdy, nezůstaneme-li vězet v jednotlivostech. Nenecháme se prostě rušit protimluy, ale pochopíme, že protimluy znamenají život.

Tímto způsobem se cvičíme v kontrole myšlenek; ustavičně si uvědomujeme: Jestliže pojmem myšlenku, musíme ihned hledat tu druhou, která se k první má jako hlad k sytosti. Tím se jedna strana myšlenky doplní druhou, tak jako se vzájemně doplňují světlo a stín, pozitiv a negativ. Myšlenky v nás tak musí probíhat přísně podle řádu. Zapamatujme si tedy pravidlo: Ke každé myšlence připoj myšlenku opačnou! - Kdo na to dbá, bude zvolna schopen žít v živoucí spiritualitě. Bude žít v duchovním životě, který bude vznešenější než život smyslový.

Jakmile dosáhneme jednoho stupně, musí nám být jasné, že nad námi se nachází ještě další, vyšší stupeň. Všechno, čeho nyní můžeme dosáhnout, jsou nízké stupně oproti tomu, čeho ještě dosáhnout musíme. Ne nadarmo se v jedné křesťanské moudrosti praví: Co oko nevidělo, co ucho neslyšelo, ukáže Bůh těm, kdo k němu přistupují s láskou.

Desátá myšlenka ve „Světle na cestu“: „Usiluj jen o to, co je mimo tvé Já“ je kontrolovaná jedenáctou:

1. Usiluj jen o to, co je vždy nedosažitelné.

Pisatel „Světla na cestu“ psal pod vlivem jednoho velmi pokročilého Mistra.⁹ „Světlo na cestu“ je inspirované jedním západním Mistrem, který naprosto doslova diktoval do pera každou jednotlivou větu. Ten, kdo tu knihu napsal, byl pouhým pisatelem, píšicím médiem. Ve smyslu věty: „Usiluj jen o to, co je vždy nedosažitelné“ praví i Goethe [slovy Manto] na vrcholu svého poznání: „Mám ráda toho, kdo chce nemožné.“

Nejde však o to, aby člověk rozuměl větám, aby si je dokázal rozumově vysvětlit. Mnohem důležitější je třemi takovými větami začínat den, bez ohledu na to, jak jsme jim porozuměli. Začínáme například větou „Usiluj jen o to, co je vždy nedosažitelné“. Pro toho, kdo s touto větou žije, se tato věta stane vnitřní silou; tuto větu si osvojí. Potom ale také

můžeme zaznamenat změnu v jeho auře. Na jistých místech aury se nacházejí poněkud tmavší kruhy. Čím více se člověk vyvíjí, tím více se tato tmavá místa, která vypadají jako kola, proměňují. A když si člověk začne osvojovat takové věty v osamělé myšlenkové práci, pak se tato kola začnou otáčet. To jsou ona „kola“, o nichž mluví spisy Indů a zástupci dávných náboženství. To jsou ony „čakry“, a když se začnou otáčet, potom začne vyšší poznání.

12. Neboť v tobě přebývá světlo světa - jediné, které ti svítí na cestu. Nedokážeš-li ho poznat v sobě, všude jinde budeš hledat marně. A přesto se nachází mimo tvé Já. Pronikneš-li k němu, ztratíš sám sebe. A je nedosažitelné, neboť vždy ustoupí zpět. Do okruhu jeho světla můžeš proniknout, však jeho plamene se nikdy nedotkneš.

GA 266/1